

Zaterdag 18 april 2009

Symposium "Licht op Landbouw"

Op weg naar herstel van kringlopen in bodem en landbouw voor vitale voeding en gezondheid.

Locatie: Kasteel Groeneveld, Groeneveld 2, Baarn.

Voor: Leden van het Netwerk Vitale Landbouw en Voeding (NVLV), beleidsmedewerkers landbouw en milieu van lokale, provinciale en nationale overheden, wetenschappers, ondernemers en overige geïnteresseerden in duurzame landbouw en gezonde voeding.

Vliegende start voor Netwerk Vitale Landbouw en Voeding

Het Netwerk Vitale Landbouw en Voeding zal in april 2009 één jaar bestaan. Natuurlijk bestaan we al langer als beweging van boeren en tuinders, adviseurs en wetenschappers die het in de praktijk anders doen, maar toch! We willen dit vieren met een manifestatie van wat er zoal aan praktijkervaring en deskundigheid is op het gebied van gezonde, vruchtbare bodems, herstel van kringlopen in land- en tuinbouw, ecoregio's, vitale voeding en de invloed van dit alles op de gezondheid van mens en dier.

Een duurzame landbouw en gezond voedsel zijn in het geding! Dit symposium bouwt voort op recente toonaangevende publicaties over de toekomst van de landbouw en gezond voedsel, zoals bijvoorbeeld het artikel van Jan Douwe van der Ploeg ("[De boer is terug](#)", NRC Handelsblad) en de veelgeprezen publicaties van Michael Pollan ("[The omnivore's dilemma](#)" en "[In defense of food](#)"). Net zoals deze opinieleiders breken wij graag een lans voor: 1) een andere landbouw, duurzamer en natuurlijker, 2) een ander soort regelgeving en 3) consumenten die kiezen met hun vork.

In diverse presentaties en workshops komen verschillende onderdelen van de samenhangende reeks "bodem", "kringlopen in land en tuinbouw" en "voeding en gezondheid" aan bod. Ook bekijken we hoe het beleid meer toe kan gaan naar "wortels voorhouden" in plaats van "stokken hanteren".

Herstel van kringlopen in bodem, landbouw en voeding. Naar aanleiding van ons aandringen op een groot praktijkprogramma voor omschakeling naar duurzame kringlopen in de landbouw hebben de Ministeries van VROM en LNV aan het CLM gevraagd te onderzoeken wat "kringlooplandbouw" nu precies inhoudt en hoe veelbelovend het als benadering zou kunnen zijn. De resultaten van deze verkenning zullen op dit symposium gepresenteerd worden.

Het Netwerk Vitale Landbouw en Voeding (NVLV) is een landelijke beweging voor vernieuwende werkwijzen voor natuurlijke duurzaamheid, op gezonde gronden. Het netwerk bestaat uit partner-organisaties, beroepsleden en vrienden, die in verschillende themagroepen en deelnetwerken aan het werk zijn.

Onze droom is dat de boeren en tuinders weer met plezier, met vertrouwen in eigen wijsheid en in verbinding met de natuur, gezonde voeding produceren en zorgen voor volledige vitale voeding, gezonde dieren en een duurzaam gebruik en beheer van ons landschap. En dat burgers bewust zijn van wat ze eten, waar het vandaan komt en hoe hun voeding bijdraagt aan hun gezondheid.

Het Netwerk Vitale Landbouw en Voeding is in april 2008 als netwerkorganisatie voortgekomen uit de activiteiten van de Stichting Aquarius Alliance, opgericht in mei 2005. Zie voor meer informatie onze website www.netwerkvlv.nl.

Programma

09:30 Ontvangst

10:00 "NVLV - Netwerk van de toekomst", opening

10:15 Koersen op kringlopen

- **"Organic sustainable fossil fuel free farming in the future", door Dr. Mae-Wan Ho (Institute of Science in Society).** How organic agriculture and localised food (and energy) systems can potentially compensate for all greenhouse gas emissions due to human activities and free us from fossil fuels. Presentatie naar aanleiding van het boek "Food futures now".
- **"Mondiale ecologie → onontbeerlijke kringlopen", door Marc Daelemans (adviesbureau Pure Milieutechniek)** De Natuurlijke kringlopen als voorbeeld voor zinvol handelen: de volledige waterkringloop en voedselkringloop.

11:15 Pauze

11:45 Herstel van kringlopen: naar een duurzame landbouw

- **"Naar een stedelijk, regionaal en integraal voedselbeleid", door Prof.dr.ir. Han Wiskerke (Leerstoelgroep Rurale Sociologie, Wageningen Universiteit).** Over de nu aan de orde zijnde fundamentele veranderingen in verantwoordelijkheid voor een duurzame en gezonde voedselvoorziening.
- **"Duurzaam boer blijven", door Frank Verhoeven (adviesbureau Boerenverstand).** Kringlopen in de landbouw gaan in feite om het integraal werken met alle facetten van het bedrijf.
- **"Verkenning kringlooplandbouw", door Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM)** Presentatie van de recent afgeronde 'state of the art' verkenning naar het begrip kringlooplandbouw, uitgevoerd door het CLM in opdracht van de Ministeries van LNV en VROM.

12:45 Wandelende lunch, mogelijkheid tot netwerken en bezichtigen expositie "Landschap à la carte".

13:45 Parallele workshops - zie ook toelichting workshops:

- **Vitale voeding en de natuurlijke kringloop,** door Philip Gortemaker (Ware Natuur)
- **Kringlopen in de melkveehouderij herstellen m.b.v. duurzaamheids-certificering,** door Frank Verhoeven, Peter Takens en Toon Jansen (Platform Adviseurs Kringlooplandbouw)
- **Bodem en bemesting (compost/lava/koolstof/mineralen): wat is het belang van een juiste C/N verhouding en mineralen?** door van Iersel compost / Soil Tech Solutions
- **Ecoregio's m.b.v. aanpak Gezonde Gronden,** door Bessie Schadee en Heleen van Haften
- **Internationale uitwisseling van landbouw praktijk-kennis,** door Frank van Schoubroeck (ILEIA)
- **Sustainable fossil fuel free farming,** door Mae-Wan Ho (ISIS), m.m.v. Roelf Havinga (Team Ecosys)

15:15 Pauze

15:30 Plenaire bespreking, conclusies en vervolgstappen

16:00 Afsluitende borrel, met deels parallel voor leden van Netwerk VLV:

16:30–17:00 ALV Netwerk VLV, o.a. installatie nieuw bestuur

De workshops

De workshops worden parallel gehouden in verschillende zaaltjes; een deskundige verzorgt de inhoudelijke aftrap, waarna er ruimte is voor gesprek en uitwisseling van ideeën. Er wordt toegewerkt naar oplossingsrichtingen en aanbevelingen.

A

Vitale voeding en de natuurlijke kringloop - door Philip Gortemaker (Ware Natuur) – Voeding is veel belangrijker dan wij denken. Wat je eet, wanneer je het eet, combinaties die wel of niet bij jouw type stofwisseling passen, verwarmend eten, alles heeft invloed op ons immuun systeem, dus hoeveel weerstand tegen ziekten je hebt. Volwaardige, vers bereide voeding is voor het lichaam beter op te nemen en werkt psychisch opwekkender dan een vitamine-pilletje met een opgewarmde kant-en-klaar-maaltijd. Uit meerdere wetenschappelijke onderzoeken blijkt dat verse biologische voeding het welbevinden bevordert en genezing versnelt. En dat bij gevangenen de agressiviteit sterk daalt. In deze workshop behandelen we de effecten van een gezonde bodem en landbouw op voeding en gezondheid. Website: www.warenatuur.nl.

B

Kringlopen in de melkveehouderij herstellen m.b.v. duurzaamheids-certificering – door Frank Verhoeven, Peter Takens en Toon Jansen (Platform Adviseurs Kringlooplandbouw) – In de boerenpraktijk van het werken met kringlopen is door verschillende adviseurs een certificeringssysteem ontwikkeld, waarbij melkveehouders in studiegroepen leren hoe ze steeds beter de natuurlijke agro-ecologische kringloop in de vingers kunnen krijgen en hun bedrijf aan de hand van een combinatie van duurzaamheidscriteria kunnen beoordelen op duurzaamheid. Websites: www.duurzaamboerblijven.nl, www.netwerkvlv.nl/index.asp?menu=0402

C

Bodem en bemesting (compost/lava/koolstof/mineralen): wat is het belang van een juiste C/N verhouding en mineralen? – door van Iersel compost / Soil Tech Solutions (in aanvraag) – Over de manieren waarop je de bodem vruchtbaar kunt maken / laten worden. Hoe verkrijgt je de juiste hoeveelheid organische stof in combinatie met de juiste mineralen en sporenelementen, en hoe activeer je het bodemleven, zodat je de functionaliteiten terugkrijgt die in de afgelopen millennia zijn ontwikkeld. Website: www.bodembalans.nl.

D

Ecoregio's m.b.v. aanpak Gezonde Gronden – door Bessie Schadee en Heleen van Haften (Gezonde Gronden) – De theorie over Ecoregio's is prachtig: ziekenhuizen investeren in gezonde land en tuinbouw t.b.v. gezond etende patiënten; de sociale cohesie wordt groter door verbindingen van boeren en burgers. Regio's worden duurzamer beheerd door coöperaties van duurzaam werkende boeren en ondernemers, die akkerbouw, tuinbouw, water en bosbeheer combineren. Maar hoe doe je dit alles in de praktijk? Aan de hand van de ervaringen van het project Gezonde Gronden gaan we hier dieper op in. Website: www.gezondegronden.nl

E

Internationale uitwisseling van landbouw praktijk-kennis – door Frank van Schoubroeck (ILEIA) – Erkenning en herkenning van individuele, lokale en regionale praktijk-kennis over duurzame praktijken is essentieel als we de wereld willen veranderen. Dat gebeurt nu te weinig. Hier gaan we verandering in brengen: het NVLV wil samen met het Europese 'Initiative for Sustainable Development in Agriculture' (EISA), ILEIA en WERVEL samenwerken en laten zien wat er in de verschillende regio's en door verschillende NGO's in Europa allemaal gedaan wordt. Websites: www.leisa.info, www.sustainable-agriculture.org, www.wervel.be.

F

Sustainable fossil fuel free farming – door Mae-Wan Ho (ISIS), m.m.v. Roelf Havinga (Team Ecosys) – In deze (Engelstalige) workshop gaan we verder door op de lezing van vanochtend; hoe kan je zonder gebruik van fossiele grondstoffen en met minder CO2 uitstoot landbouw plegen. Ook inzichten over Genetische Modificatie en de effecten daarvan op duurzame landbouw en voeding komen aan bod. Website: www.i-sis.org.uk.

De sprekers

Dr. Mae-Wan Ho, long-time critic of neo-Darwinism and genetic engineering and pioneer of a "physics of organisms," is one of the most influential and widely sought-after speakers in the new paradigm of organic science. As Director and co-founder of the Institute of Science in Society and scientific advisor to the Third World Network, she has had plenty of opportunity to put her science in action. She has more than 300 publications and a dozen books spanning several disciplines, including "The Rainbow and the Worm", "the Physics of Organisms", "Genetic Engineering Dream or Nightmare?", and "Living with the Fluid Genome". She is one of the co-authors of the recent book "Food Futures Now" which examines the potential of sustainable organic fossil-fuel free farming. She also edits the radical science magazine, Science in Society. Website: www.i-sis.org.uk

Marc Daelemans is sinds 1992 gespecialiseerd in natuurlijke afvalwaterzuivering en slibcompostering met behulp van beplante filterbedden. De toegepaste technologie is gebaseerd op het onderzoek en het levenswerk van Dr. Käthe Seidel bij het gerenommeerde Duitse Max-Planck-Instituut ("De natuurlijke kringlopen als voorbeeld voor zinvol handelen"). De extreem goede resultaten die Marc behaalde met beplante lavafilters heeft geleid tot verder onderzoek. Via het studiewerk van Victor Schauburger kwam hij bij het onderzoek van landbouwchemicus Julius Hensel en het belang van het remineraliseren van de aarde. Websites: www.pure-milieutechniek.be, www.pks.or.at, www.remineralize.org.

Frank Verhoeven startte in 2005 het agrarisch adviesbureau Boerenverstand. Daarvoor werkte hij bij de leerstoelgroep Rurale Sociologie van Wageningen Universiteit, waaraan hij nog steeds is verbonden als gastmedewerker Europese plattelandsontwikkeling. Verhoeven is intensief betrokken bij innovatieve praktijkprojecten in de melkveehouderij, zoals het onderzoek in de Noordelijke Friese Wouden. Hij voelt zich het beste thuis tussen onderzoek, beleid en bedrijfsleven. Frank werkt nu samen met ETC Adviesgroep Nederland aan diverse regionale studieprogramma's onder de titel "Duurzaam boer blijven". Verhoeven is lid van Slowfood Nederland en mede-eigenaar van Boerenbox BV. Hij is coördinator van de week van de smaak voor de provincie Utrecht en was tot voor kort stuurgroeplid van Lekker Utrechts. Frank is partner/ beroepslid in het Netwerk Vitale Landbouw en Voeding. Websites: www.boerenverstand.org, www.duurzaamboerblijven.nl, www.boerenbox.nl

Prof.dr.ir. Han Wiskerke is hoogleraar Rurale Sociologie aan de Wageningen Universiteit; binnen de Mansholt Graduate School (strategisch onderzoek) is hij coördinator voor het onderzoeksthema 'Policy issues and policy co-ordination in the EU under transformation'. Tot februari 2008 werkte hij aan een onderzoek t.b.v. het aanmoedigen van collectieve boeren-initiatieven voor streekmarkten / streekproducten verkoop; hij doceert onder meer over rurale innovatieprocessen. Website: <http://wiske001.wordpress.com>

Het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM) stimuleert synergie tussen landbouw en samenleving en werkt daarvoor samen met boeren, burgers, belangenbehartigers en beleidsmakers. Onze expertise zetten we in voor onderzoek, advies, innovatie, beleidsondersteuning, procesbegeleiding en debat. Gedreven door idealisme werken 25 professionals aan vernieuwende projecten en werkbare oplossingen. Website: www.clm.nl

Aanmelden

U kunt zich tot uiterlijk woensdagmiddag 15 april 2009 aanmelden voor het symposium "Licht op Landbouw". Aanmelding is mogelijk door middel van het invullen en opsturen van onderstaand aanmeldingsformulier of door middel van een e-mail aan info@netwerkvlv.nl met daarin vermeld de gevraagde gegevens.

De kosten van het symposium zijn per persoon 130 euro. Beroepsleden (partners) en gewone leden (vrienden) van het Netwerk VLV krijgen korting en betalen respectievelijk 40 euro en 80 euro. Deelname geschiedt op volgorde van aanmelding, waarbij beroepsleden en genodigden voorrang krijgen. Na aanmelding ontvangt u van ons een factuur.

